

Claustra cleri, regis aulam
Cum voraret proximam,
Lamberetque flamma templum.
Nec valeret urere.

Sic tuos favore fultos
Extulisti servulos,
Sternent ut multa passim
Barbarorum corpora
Ac periret nullus horum
Cum forent paucissimi.

Horrores malis in bello,
Externis victoria;
Sic ait qui te vocavit
Hostis in certamine,
Ut tuos fecisse constat
Cum salutis munere.

Esto virtus illa tecum
Permanet robustior,
Schismatum bellator olim
Quam gerebas pectore.

A
Propter hoc modo triumphas
Proterisque barbaros.
Mira sunt quæ replicamus.
Præterimus plurima :
Sed tamen sensu modesto
Dicta sunt non frivolo ;
Comprimamus jam relatum,
Ne salus fastidiat.

Posce, o sancte, tonantem
Pro tuis clientulis !
Ut queamus expiari,
Omni ab molestia,
Ac beata confoveri
Angelorum curia.

B
Conglobati atque tuo
Translatore Carolo,
Summæ formam deitatis
Mereamur cernere,
Quæ disponens regit cuncta
Sæculorum sæcula.

DE ANTIQUIS EPISCOPORUM PROMOTIONIBUS

Cum diversis formularum ad eas spectantium et formatarum exemplis.

(Apud Mansi, Conc. tom. XVI, Append. pag. 879.)

PRÆFATIO JAC. SIRMONTI S. J.

Quo more olim ritumque, tum in cætera ecclesia, tum maxime in Gallia, promoti fuerint episcopi.

Vetus olim totius Ecclesiæ mos fuit, episcopos cleri et plebis, cui præfuturi erant, suffragiis creari. Sic enim, ut altius non repetam, Cornelium Romæ clericorum plebisque suffragio episcopum factum. Cyprianus epistola quadragesima prima et quinquagesima secunda, Cyprianum Carthagine iudicio Dei, et favore plebis ad officium sacerdotii et gradum episcopatus electum, Pontius diaconus in ejus Vita, Alexandrum in Comanorum Ecclesia, rejectis iis quos cives suffragiis suis commendabant, episcopum a Gregorio Neocæsariensi designatum fuisse, auctor est Gregorius Nyssenus. Et quanquam in Oriente postea usus invaluit ut in episcoporum electionibus populi suffragia non exquirerentur: post synodum nempe Nicænam, quæ canone quarto et sexto episcopos, nulla cleri plebisve facta mentione, ab episcopis provinciæ creari et ordinari jubet, et post Laodiceam, cujus canon decimus tertius sacerdotum electiones turbis, id est populis, permitti vetat: atque hoc modo Epiphanium Salaminæ in Cypro episcopum ab episcopis insulæ, Basilium Cæsareæ ab episcopis, qui ea de causa convenerant, electos tradant, qui eorum Vitas conscripserunt: et eo spectans Basilius ipse Nicopolitani epistola centesima nonagesima quarta scribat, episcoporum partes esse, populo episcopum dare, populi datum suscipere. In Occidentibus tamen Ecclesiis jus idem suffragii populo in renuntiandis episcopis etiam post synodum Nicænam perseverasse, tum Romanorum pontificum Siricii, Cælestini, Leonis decreta, quæ cleri plebisque consensu eligendos statuunt; tum Damasi, Ambrosii, Augustini, Fulgentii et aliorum, quos eo modo creatos constat, innumera pas-

C sim exempla declarant. In Gallia quoque nostra morem eundem, quandiu sub Romanorum imperio stetit, obtinuisse manifestum est. Nam et Hilarium, apud Pictavos concordante favore populi sacerdotem factum, Fortunatum; et apud Turonos Martinum Severus, multitudinis, quæ ad suffragia ferenda venerat, conspirantibus votis episcoporum factum; Illidum similiter populo eligente sacerdotem Arvernæ Ecclesiæ, pastoremque constitutum, docet Gregorius Turonensis. Germanum præterea Antissiodori, clericorum, nobilitatis ac plebis urbanæ et rusticæ sententia expetitum, Constantius presbyter; et Remigium apud Rhemos, Hincmarus testatur omnium generaliter votis ad pontificii culmen raptum potius quam electum. Plebis etiam et oppidanorum iudicii ac voluntatis, in Simplicii Bituricensis, et Joannis Cabillonensis episcopi electione, meminit Sidonius. De Cæsario denique Arelatensi narrat Cyprianus diaconus, Æonium episcopum sub mortem suam clerum et cives allocutum, ut postquam decederet, Cæsarium sibi substituerent. Ex quibus exemplis, aliisque id generis, apparet libera in Galliis, quandiu imperio Romano parcerent, cleri plebisque in episcoporum electione suffragia fuisse. Cæterum, postquam in Gallia vel in aliis gentibus, pulsis Romanis, exorti sunt reges, fecit episcoporum apud omnes dignitas eximia, ut sua interesse principes ducerent, illos nisi arbitrato et voluntate sua non creari. Qua in re licet reclamant sæpenumero episcopi nostri, atque in synodis suis præstantem electionum libertatem sartam tectam retinere conati sint, ut in concilio Aurelianensi III, can. 3; in Arvernensi, can. 2; in Aurelianensi V, can. 11; in Parisiensi III, can. 8; in Parisiensi V, can. 1; in Rhemensi, can. 25, et in Cabillonensi, can. 10, vicidim tamen regum auctoritas, obtinuitque ut episcopi nulli haberentur, nisi quos vel ipsi imperarent, vel a clero civibus-

que expetitos probarent et annuerent. Ita ergo Nicetium Triveris docet Gregorius Turonensis, Theodorici regis jussu, ad episcopatum fuisse accitum, datoque populi consensu, et decreto regis, ordinatum. Quintianum itidem, et hoc mortuo Gallum, Arvernens ab eodem Theodorico rege datos episcopos. Ita, ut de multis pauca commemorem, Germanum Parisiensem Childeberti, Ommatium Turonensem Clodomeris, Medardum Viromandensem, et Euphronium rursus Turonensem, et Domnolum Cenomanensem, Clotarii regis jussu, vel assensu, cathedram adeptos memorant Gregorius idem et Fortunatus.

Eodemque modo deinceps a Chilperico fratribusque, tum a Clotario II, Dagoberto, Clodoveo juniore, ac reliquis Meroveicæ familiæ regibus, delatos fuisse aut concessos episcopatus, et historiæ produnt, et fidem faciunt apud Marculfum et alios, quæ tum in usu erant veteres formulæ: quarum aliæ populi ad regem preces continent, hunc aut illum sibi episcopum flagitantis: aliæ, præceptum regis de collato episcopatu; aliæ indiculos ad metropolitanum et episcopos, pro episcopi novi ordinatione. Nec diversam porro sub primis secundæ familiæ regibus Pippino et Carolo rationem existisse, tum eorum quibus episcopatus commiserunt, exempla demonstrant, tum synodi illorum temporibus celebratæ: in quibus cum multa de episcoporum officio et disciplina præcipiantur, nulla usquam electionum episcopaliū sit mentio. Primus antiquæ consuetudinis menior Ludovicus Pius, anno, ut reor, imperii sui tertio, eligendorum episcoporum potestatem Ecclesiæ restituit lege lata, quæ in primo libro Capitularium, cap. 84, legitur his verbis: « De episcopis eligendis. Sacrorum canonum, non ignari, et ut in Dei nomine sancta ecclesia sua liberius potiretur honore, ad sensum ordini ecclesiastico præbuimus, ut scilicet episcopi per electionem cleri et populi, secundum statuta canonum, de propria diocesi, remota personarum et numerum acceptione, ob vitæ meritum, et sapientiæ donum eligantur, ut exemplo et verbo sibi subjectis usquequaque prodesse valeant. »

Sed hujus tamen legis beneficio ita electionum jure in posterum usæ sunt ecclesiæ, ut singulæ mortuo episcopo, primum omnium novi eligendi facultatem per metropolitanum a rege peterent, cum visitatore qui præesset electioni. Tum electionis factæ decretum ad metropolitanum referebatur, ut ea regi probata, et electo coram provincialibus episcopis examinato, tum demum ordinaretur, mandatumque ab ordinatoribus acciperet, quomodo ipsum in episcopali munere juxta canonum statuta versari oporteret. Quæ singula cum multis sæpe locis ab Hincmaro Rhemensi explicari soleant, tum in libro contra Hincmarum nepotem fere omnia hreviter expressa sunt, ubi de metropolitani præ cæteris episcopis dignitate ac præstantia tractat in hunc modum: « In Rhemensi provincia, inquit, si fuerit defunctus episcopus, ego, et non tu, visitatorem ipsi viduatæ designabo ecclesiæ, et electionem cum decreto canonico præcipiam fieri. Et si in partes se eligentium vota dividerint, meum, et non tuum, erit eligere, qui majoribus ad ordinandum studiis juvenit et meritis, et meum est, ordinandum examinare, non tuum. Tuum est autem cum aliis mecum ordinare episcopum, et litteris canonicis, quas ordinatus ab ordinatoribus suis jubetur accipere, post me in tuo loco subscribere. » Quemadmodum autem geri hæc singula solerent, ut apertius pleniusque cognosci ac percipi liceat, operæ pretium duximus diversas eo spectantium epistolarum aliarumque actionum formulæ, quæ in manus nostras venerunt, hoc loco subijcere: præmissis etiam, de quibus dictum est, antiquioribus formulis, quibus ante restitutas electiones utebantur.

A FORMULÆ ANTIQUÆ DE EPISCOPATU

Quarum olim usus fuit sub primis regibus.

INDEX.

1. Cleri plebisque viduatæ civitatis preces ad regem pro episcopo instituendo.
2. Præceptum regis de episcopatu, ad episcopum designatum.
3. Indiculus regis ad metropolitanum, ut designatum episcopum ordinet cum suis comprovincialibus.
4. Indiculus alter ad episcopum; pro eodem designati episcopi ordinatione.
(Vide Patrologiæ tom. LXXXVII.)

FORMULÆ DIVERSÆ

B In episcoporum promotionibus usurpata post restitutam electionum libertatem.

1. Epistola Hincmari ad regem, ut electionem a visitatorem concedat ecclesiæ Silvanectensi.
2. Epistola Hincmari ad Gedenulfum, ut visitatorem agat in ecclesia Cameracensi.
3. Epistola Hincmari ad Clerum et plebem Cameracensem, ut electionem faciant.
4. Epistola Hincmari ad Belvacenses, de forma et modo faciendæ electionis.
5. Excusatio Rhemensium, qui electionem ante visitatoris adventum fecisse dicebantur.
6. Allocutio visitatoris ad electores.
7. Decretum electionis Hedervulfi episcopi Laudunensis.
8. Decretum aliud electionis Æneæ episcopi Parisiensis.
9. Decretum III electionis Ansegisi archiepiscopi Senonensis.
10. Epistola Senonensis ecclesiæ ad Hilduinum archiepiscopum, pro tuenda electione quam fecerant.
11. Examinatio Willeberti Catalaunensis ordinandi Episcopi.
12. Professio Adalberti futuri episcopi Morinensis.
13. Professio altera futuri archiepiscopi.
14. Tractoria Prudentii episcopi Tricassini, cum electioni Æneæ adesse non posset.
15. Documentum de ordinatione Electranni episcopi Redonensis.
16. Canonica litteræ ab ordinatoribus datæ Hedervulfo episcopo Laudunensi.
(Vide ubi supra.)

EPISTOLA FORMATA.

IN NOM. ΠΑΤΡΗΣ ΕΤ ΣΙΑΙΗ.

D ET GPC CKH Domino sanctissimo atque veneratissimo et a nobis summa cum dilectione nominando ill. episcopo ill. provincia fratri in Christo Domino. Ego ill. episcopus servus Christi, sanctæ ill. Ecclesiæ humilis episcopus, vester confrater ac devotus orator, paciferam transitorie vitæ atque futuræ in Domino salutem. Cognoscat denique, almitas vestra, quia iste Clericus, nomine ill. noster tonsuratus, petiit nostræ humilitatis dimissoriam, sive formatam, ut a vobis ad sacrum ordinem promovetur. Propterea nos, ejus precibus inclinati, secundum statuta sanctorum Patrum Nicæni concilii hanc dimissoriam, sive ut diximus, formatam, vestræ fraternitati atque sanctitati emitimus, ut cum ad Sa-

cerdotii onus consecrare non dubitetis, et nobis remittatis. Et ut verum credatis ac cognoscatis, litteris Græcis cum earum numero subter eam jussimus juxta præfatam consilium roborari. Bene vale, in Domino dilectissime et amatissime frater. ΠΟCΑ LXXX LXX CCI ΠΑΜΟΑΑΩ Indict. xv q Θ xcviii AMEN I XLVIII. L.

Alia M. episcopi Theatini.

2. Π, Υ, Α. Celerimo (forte celeberrimo) vati fratris sanctissimo et prompto, sapientia cum omni honore recolenda, et decorato in omnibus, in Domino fideli, et valde doctissimo, seu ab omnibus orthodoxis multiplici scientiæ... gratia decoratio... dilecto in Christo Joanni M. speculator sanctæ sedis Ecclesiæ Theatinæ episcopus... Nos de ill. sanctæ sedis Ecclesiæ ill. episcopus in Domino Jesu Christo optima vobis magnam salutem atque honorem hic et in ævum: Propter incommoditatem, quod iter arripsum partibus Beneventi; sicut domina imperatrix per suos apices innotuit, ut in ejus servitio allaturi simus quibus jam semper in molestia corporis diutius fatigamur, ad clericos nostræ dioceseos sacris ordinibus sublimandos insufficientes arbitramur. Idcirco presentibus nostræ modestitatis apicibus exoramus, hunc presentem clericum nostrum Luponem ad gradum levitarum promoveri, et ad vestram specialiter fraternitatem dirigimus. Et ut hoc certius probabilisque credatur, Græca huic elementa paginæ secundum statuta sanctæ ac magnæ synodi Nicænæ inseri præcipimus, videlicet Patris et Filii et Spiritus sancti. Primas litteras ΠΟCΑ, quæ LXXX LXX CC et primum significat numeros. Petri quoque apostolorum principis prima littera Π, quæ LXXX significat. Nostræ quoque mediocritatis primam litteram M, sublimitatis vestræ secundam O, ejus qui accipit tertiam Π civitatis nostræ quartam... et Indict. præsentis anni istius xv, est autem nomen ejus Luponem clericum futurus levita. Addidimus etiam xcviii q Θ per hæc Græca elementa adnotantur. AMEN.

Burchardi Vormatiensis episcopi Formata.

In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Amen. Walterio Spirensis episcopo. Ego Burchardus sanctæ Vormatiensis Ecclesiæ devotus gregis Christi famulus, in Deo veræ summæ felicitatis beatitudinem. Cum sancta Catholica Ecclesia prompta sit sequi documenta evangelica, quæ dicunt: *Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet; et qui recipit justum in nomine justii, etc.* (Matth. x, 41); et Apostolus jubet (Rom. xv)

* In hac secunda formata, quæ luxatissima et mendosissima est, quasdem voces punctis indicatas omisimus, eo quod sensum non redderent. Alia pauca vite emendavimus; uti M speculator pro eo quod scriptum est *inspeculator*. Episcopi enim nomen, quo hoc loco signatur, incipit a littera M; ut sub finem ipsius formatæ traditur; facilique amanuensium oscitantia in pro M nonnunquam scribitur. Catalogus episcoporum Ecclesiæ Theatinæ apud Ughellum; cum sit imperfectus, hujus episcopi no-

hospitalitatem sectari, et necessitatibus sanctorum virorum communicare, tamen propter eos qui cauteriatam habent conscientiam suam, dicentes se esse simplices, cum sint astutia diabolica repleti, et pro opere pietatis dicunt se de loco ad locum transire, cum sint fugitivi sua malitia faciente; et dicunt se esse ministerio sacro insertos, cum non sint: statutum est a sanctis Patribus neminem clericum alienum et ignotum recipi ab aliquo episcopo et inthronizari in sua ecclesia, nisi habeat a proprio episcopo epistolam quæ in canonibus nominatur formata. Ideo notum facimus paternitati vestræ, quod præsens frater noster harum litterarum portitor nomine Ecmannus non pro sua nequitia expulsus est a nobis, sed postulantibus fratribus nostris, eo quod ex familia nostrâ fuit, et noster baptizatus, fecimus ei libertatem receptam cornu altaris canonice et ordinavimus eum ad gradum presbyterii; ceteri etiam has dimissorias sive commendatitias litteras fecimus, et eum ad vestram dilectam fraternitatem dirigimus, ut in vestra parochia sub vestro sacro regimine et defensione consistere valeat. Ego, inquam, Burchardus, humilis episcopus, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, et in unitate sanctæ Ecclesiæ in qua Petro datum est jus ligandi atque solvendi, absolvo Ecmannum presbyterum de civitate Vormatiensis indictione x; et licentiam do vobis inthronizandi eum in quacunque ecclesiam vultis vestræ parochiæ. Hanc ergo epistolam Græcis litteris hinc indeque munire decrevimus et a nullo ecclesiæ nostræ Firmacrensi. Fraternitatem vestram Christus nobis incolumem conservet.

Π. Τ. Α. Π. Β. Θ. V. W. d.) (H. Z.

Data Vormatiæ Id. Martii, anno Dominicæ incarnationis Mle. XII, indictione decima.

Juramenta episcoporum præstita sedi Arelatensi.

Ego Pontius S. Mariæ Aquensis sedis nunc ordinandus episcopus debitam subjectionem, et reverentiam, et obedientiam a SS. Patribus constitutam secundum præcepta canonum S. Sedi Arelatensis Ecclesiæ, rectoribusque ejus in presentia domni archiepiscopi Raimbaldi perpetuo exhibiturum promitto, et super sanctum altare propria manu firmo.

Ego frater Rostagnus S. Aquensis Ecclesiæ ordinandus episcopus debitam, etc., *ut supra*.

Ego Stephanus Vendacensis Ecclesiæ vocatus episcopus promitto coram Deo et sanctis ejus omnem subjectionem, et obedientiam canonicam, et fidelitatem Ecclesiæ S. Stephani sedis Arelatensis, ubi corpus B. Trophimi confessoris quiescit, et Annoni

men a littera M incipiente non suggerit. Cum vero memoretur imperatrix, quæ Beneventi partibus versabatur, noteturque indictio xv, indicari videtur sive Adelais Ottonis I uxor, sive Theophania conjux Ottonis II; quæ aliquoties in iisdem partibus existere. Etsi enim Angilberga Ludovici II uxor ibidem fuerit; indictio tamen xv ipsi non congruit. Hinc ergo ille Theatinus episcopus M. sub Ottonis I vel II imperio vixit, ac Theatinorum episcoporum catalogo adjiciendus est. (BALLERINII.)

præsenti archiepiscopo, et successoribus ejus, si A eum supervixerō.

Ego Arnulphus Vinciensis Ecclesiæ vocatus episcopus, etc., ut in præcedenti. Solum pro Annoni, præsentī archiepiscopo habet Pontioni præsentī archiepiscopo.

Ego Bertrandus S. sedis Ecclesiæ Forjulensis nunc ordinandus episcopus, etc., ut supra in juramento Pontii Aquensis.

Ego Bertrandus Regensis Ecclesiæ episcopus vocatus, profiteor me deinceps sub ditione Arelatensis metropolitæ consistere, et ejus jussionibus obtemperare.

Ego Agelricus sanctæ Regensis Ecclesiæ nunc ordinandus episcopus, etc., ut in juramento Pontii Aquensis.

Ego Adilricus Arausicensis Ecclesiæ vocatus episcopus, etc., ut in juramento Stephani Vendacensis.

Ego Adilricus Arausicensis, et Tricestrinensis vocatus episcopus, etc., ut in juramento ejusdem Stephani Solum pro Annoni habet Raimbaldo.

Ego Petrus Ecclesiæ Avenione vocatus episcopus profiteor me, etc., ut in juramento Bertrandi Regensis.

Ego Benedictus Avenionensis Ecclesiæ vocatus episcopus juro coram Deo et sanctis ejus omnem subjectionem et obedientiam canonicam et fidelitatem Ecclesiæ S. Stephani sedis Arelatensis, ubi corpus almi Trophimi apostoli quiescit, et Raimbaldo præsentī archiepiscopo, et successoribus ejus, si eum supervixerō.

FORMATARUM VETERUM EPISTOLARUM CANONICARUM EXEMPLA XI.

Post formulas promotionum episcopaliū non alienum est formatarum exempla subjici, quarum usus inter episcopos frequentissimus fuit clericorum maxime causa, cum alio migrabant, quia sine formatis ad communionem illos recipi, vel in alia ecclesia ordinari non licebat. Græcam earum originem Græcæ litteræ ostendunt, quarum in his numeros, etiam in Latinis nominibus, observabant. Nicænorum quoque Patrum auctoritate institutas fuisse, cum alii vulgo tradunt, tum ipsa, quæ Attici episcopi Constantinopolitani titulo circumfertur, vetus conficiendarum formatarum formula docet, quam primo loco proponemus.

De modo conficiendarum epistolarum formatarum, quem Nicæna synodus inter episcopos in faciendis epistolis conservandum esse instituit.

Græca elementa litterarum numeros etiam exprimere, nullus, qui vel tenuiter Græci sermonis notitiam habet, ignorat. Ne igitur in faciendis epistolis canonicis, quas mos Latinus formatas appellat, aliqua fraus falsitatis temere præsumatur. hoc a

dringentesimum, et primum significant numerum, Petri quoque apostoli prima littera, id est Π, quæ numerum octoginta significat. Ejus quoque qui scribit episcopi prima littera; cui scribitur, secunda; accipientis tertia; civitatis de qua scribitur, quarta; et Indictionis, quæcunque est id temporis, idem qui fuerit numerus assumatur: atque ita his omnibus Græcis litteris, quæ, ut diximus, numeros exprimunt, in unum ductis, unam quæcunque collecta fuerit summam epistola teneat. Hanc qui suscipit omni cum cautela requirat expresse. Addat præterea separatim in epistola nonagenarium et nonum numerum, qui secundum Græca elementa significat AMEN.

(Ex superioribus liquet, numerorum qui in formatis observantur, alios in omnibus formatis eodem semper esse, alios in singulis diversos: illos proinde omnibus communes esse, hos singularum proprios. Communes sunt, qui fiunt ex primis litteris Patris, Filii, Spiritus sancti, et Petri: nimirum ex litteris Π, Τ, Λ, Π, quibus numeri respondent LXXX, cccc, i LXXX atque ex omnibus litteris AMEN, quarum numeri sunt Ι, Χ, VIII, L, id est 10, 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80, 90, 100. Quare hic idem numerus formatis omnibus est communis, atque in omnibus idem est. Proprius autem, qui ex prima littera scribentis, secunda ejus cui scribitur, tertia accipientis, quarta civitatis de qua scribitur, et ex indictionis conjuncte nota ducitur; quæ vix unquam in diversis formatis consentiunt. Eo fit ut in singulis diversus existat, ac diversa proinde in diversis utriusque numeri sit summa: quod ex sequentibus formatarum exemplis patebit, si prius quos numeros Græcæ litteræ significant ostenderitimus.)

C Quos numeros singula Græcorum elementa significant.

Α	α	1.	Ι	ι	10.	Ρ	ρ	100.
Β	β	2.	Κ	κ	20.	Σ	σ	200.
Γ	γ	3.	Λ	λ	30.	Τ	τ	300.
Δ	δ	4.	Μ	μ	40.	Υ	υ	400.
Ε	ε	5.	Ν	ν	50.	Φ	φ	500.
Ζ	ζ	6.	Ξ	ξ	60.	Χ	χ	600.
Ζ	ζ	7.	Ο	ο	70.	Ψ	ψ	700.
Η	η	8.	Π	π	80.	Ω	ω	800.
Θ	θ	9.	Υ		90.	Ϟ		900.

INDEX FORMATARUM SEQUENTIUM.

- I. Ebroidi Bituricensis archiepiscopi ad Magnonem Senonensem.
- II. Wolfsonis episcopi Constantiensis ad Bernalium Argentiensem.
- III. Teutgaudi Trevirensis episcopi ad Carolum regem, episcopos, etc.
- IV. Joannis Camaracensis episcopi ad omnes episcopos.
- V. Liutadi episcopi Vinciensis ad Waxilonem Rotomagensem archiepiscopum.
- VI. Aneæ episcopi Parisiensis ad Hincmarum Rhemensem archiepiscopum.
- VII. Hedilonis episcopi Noviomensis ad Didonem Laudunensem episcopum.

Ebroini Bituricensis ad Magnonem Senonensem archiepiscopum pro Dodoberto presbytero, ut in ejus parochia apud Hercambaldum manere possit.

Sancto et Deo amabili Magnoni dono Dei archiepiscopo ex Senonica urbe, ego in Dei nomine Ebroinus dono Dei archiepiscopus ex Biturige urbe, in Domino Jesu salutem optamus vobis in perpetuum.

De cætero notum facimus sanctitati vestræ quia istum præsentem presbyterum, nomine Dodobertum, parochianum nostrum, in nostra diœcesi natum, et sacras litteras edoctum, ad ordinem sacrum promoveri jussimus. Postea vero petiit a nobis licentiam, ut in vestra parochia apud hominem aliquem nomine Hercambaldum manere possit. Nos vero petitionem illius non denegavimus, nisi licentiam illi dedimus, quia scimus quod de bene liberis hominibus ortus sit. Unde has litteras commendatitias, more ecclesiastico factas, ad sanctitatem vestram misimus, ut scire valeat Deo digna charitas vestra, eum nec fuga lapsum, nec sua malitia a nobis ejectum, sed nostra voluntate destinatum. Et ut certius credatis, Græca elementa, quæ octogenarium, quadringentesimum et primum numeros expriment, in primis annexuimus. II. Petri quoque nominis primam litteram sumptam in medium ascribere rogavimus. Nihilominus etiam parvitas nostræ nominis primam litteram E, magnitudinis vestræ secundam litteram A, istius fratris nominis tertiam litteram A, civitatis nostræ quartam Y, et indictionem quartam adjunximus. Addidimus nonagenarium et nonum numerum; Id. 5. et 6. Et insequenter impressione sigilli nostri subterfirmavimus. Et manu propria eam roboravimus, et a clericis nostris roborari jussimus. Actum in anno x imperii domini nostri Caroli, et anno XLIII regni ejus, in Dei nomine feliciter Amen.

(Indictio IV et anni regni atque imperii Caroli Magni annum Christi designant 810; summam vero numeri omnes formata comprehensi eliciunt MLXXIV; nam ad communem omnium formatarum numerum DCLX adjiciendus est hujus proprius CCCCIV, qui conflatur ex litteris E, A, Δ, Y, et indictione IV).

II.

Wolfeonis Constantiensis episcopi ad Bernaltum Argentariensem, pro Annone clerico, ut in parochia manere et ad sacros ordines promoveri possit.

II, Y, A, II. sanctissimo in Christo fratri, summaque dulcedine amplectendo, Bernalto Argentariensis civitatis episcopo, Wolfe, Constantiensis Ecclesiæ præsul, perpetuæ beatitudinis optat in Christo salutem. Y, E, N, Z.

De cætero noverit sancta fraternitas vestra quod iste clericus, nomine Anno, nostra in parochia instructus ac detonsus, parvitem nostram rogavit, quatenus illi commendatitias litteras conscriberemus, quibus vestræ celsitudini commendatus, sub tuitione vestri regiminis degere possit. Cujus voluntati consentientes, secundum canonicam auctoritatem

A litteras ei dimissorias dedimus: per quas et ipsi concedimus, ut sub vestro magisterio divinæ servituti insistens, suæ deserviat utilitati, et vobis licentiam tribuimus, ut si dignum eum judicaveritis, ad sacros ordines promoveatis. Commendatum ergo eum curæ vestræ suscipite, et nostris ex partibus absolutum in vestrarum ovium numero custodite. Quas litteras, ut vigore veritatis firmitate indubitanter a vobis suscipiantur, litteris Græcis, ut canonica docet auctoritas, confirmare satagemus. Sancta Trinitas vestram beatitudinem ad regimen sanctæ suæ Ecclesiæ perpetualiter bene valere concedat. n̄. indictione x. Continet hæc formata epistola summam numeri MCCCXXV.

(Indictio x et Wolfeonis episcopatus annum denotant 817. Summa vero totius numeri sub fine formatæ ascripta conflatur ex numero communi DCLX et ex proprio DCLV, qui exurgit ex litteris Y, E, N, Z, et indictione x; una enim conjuncti reddunt MCCCXXV.)

III.

Teotgaudi archiepiscopi Trevirensis epistola generalis ad Carolum Calvum regem, episcopos et alios universos, pro Hegilone presbytero ad sanctorum locum peregrinante.

Gloriosissimo et a Deo coronato magno et pacifico regi Carolo, et omnibus beatissimis præsulibus, cæterisque in gradibus ecclesiasticis ordinatis, et universis in regno ejus sæcularem administrantibus dignitatem, seu cunctis fidelibus Domini nostri Jesu Christi adventum diligentibus, Teotgaudus humillimus Trevirorum archiepiscopus plenam pacem, et perpetui gaudii optabilem implorat salutem.

Quia sæpe fieri solet ut magni viri, summa religionis arce conspicui, virtutum robore prævalidi, armis justitiæ accincti, castitatis candore insigniti, sapientiæ decore præfulgidi, migrandi de suis locis concipiant amorem, quo per talem occasionem humanam possint subterfugere laudem, et minoris meriti æstimentur ab extraneis qui granditer honorificabantur a nobis. Plurima quippe sunt istiusmodi occasionis Veteris et Novi Testamenti hortamenta, et evidentissima præ oculis documenta, quæ vobis quia satis agnita esse non ambigimus, opportunius ea præterimus. Hac igitur felicissima consuetudine et saluberrima doctrina commonitus quidam frater nobis carissimus, et cunctis benevolentibus, nomine Hegilo, quia diœcesanus noster erat, in nostra videlicet diœcesi nutritus et tonsus, sacroque dogmate sanctarum Scripturarum plenissime eruditus, et honestissime conversatus, atque in Ecclesia nobis commissa ad sacerdotii dignitatem fuerat promotus, licentiam a nobis petiit, ut more canonico absolute susceperat, et largita sibi benedictione, tutius atque securius loca sanctorum visitare, et ad vestram præsentiam liberius ac familiarius accedere valeret. ad quemcunque ex vobis illum itineris varietas perduxisset. Itaque nos petitioni ejus assensum tribuentes, et venerationi illius consentientes, acque-

vinus consentiendū quod secundum Deum desiderare videbatur. Quocirca suppliciter deprecamur, et obnixē deprecāmus humanitatem vestram, ut honorabiliter susceptum, sicut Dei templum, et habitaculum Spiritus sancti, veluti mansionem sanctæ Trinitatis, quemadmodum pretiosissimum membrum Christi, sicuti auctum dono et largitate septiformis gratiæ Dei, quocunque pervenerit, sive modico, seu argiori spatio apud vos moraturus, benigne tractetis, humane exhibeatis : ut Christum in eo suscipientes, prout rogamus, fideliter, pro illo meritum munificentiæ vestræ acquiratis æternaliter. Denique cum propter memorabilem justificationum ipsius prærogativam has vobis pacificas litteras porrigere decerneremus, operæ pretium fore arbitrati sumus, ut Græca quoque elementa ex nomine Patris Π , et Filii Υ , et Spiritus sancti Λ , primam quoque litteram ex nomine beati Petri apostoli Π , et AMHN in sine insereremus, cum litteris nihilo minus Græcis summam illarum demonstrantibus $\Phi\Xi\text{A}$, ut per hoc vobis evidentius luceret honorificentia ejus quem exoramus, præfixis apicibus sanctæ Trinitatis, ut sacrosancta Trinitas illum ubique conservet, muniat, atque defendat, intercedente beato Petro apostolo. AMHN vero in extremo apponere studuimus, optantes ut iter illius salubriter dirigatur, oculis diviniæ majestatis efficiatur acceptabile, receptabile sanctis, et memorabile in æternum, per Dominum nostrum Jesum Christum. Hac ratione in hac epistola Græca elementa posuimus, non ut canonicam formatam formaremus, sed ut eidem etiam intimato Hegiloni prospera per elementa indita precaremur. Valete. Dextera Dei Patris, per quem facta sunt sæcula, religionem vestram tueatur, et bonam impleat voluntatem juxta desiderium vestrum, omnes fideles et cuncti beatissimi fratres, cum rege Carolo, a Rege omnium regum pro magis meritis in perpetuum coronandi. Amen.

(Theutgaudi episcopatus Caroli Calvi congruit temporibus, sed indictio hic nulla est ex qua de anno Christi statuere liceat. De numeris autem, cum alii sint communes omnium, ut dictum est, alii proprii cujusque formate, propriis omissis communium tantum summam, neque illam integram, Græcis litteris expressit $\Phi\Xi\text{A}$ id est DLXI ; nam adjicienda erant XCIX , quæ in AMHN continentur, ut fieret integra summa DCLX .)

IV.

Joannis episcopi Camaracensis epistola generalis ad omnes episcopos, pro Ursione presbytero, ut in qualibet illorum parochia recipi possit.

In nomine Π , Υ , Λ , Π , I , Π , Σ , Λ , indictione XIII AMHN . Omnibus sanctæ matris Ecclesiæ pastoribus

circa gregem divina nostræ sollicitudinis providentia commissum intra proprii ovilis septa pastoralis nequit regere vigilantia. E quibus præsens sacerdos, Ursio vocabulo, a beatæ recordationis prædecessore nostro Teuderico, apud matrem Ecclesiam nostram per omnes gradus canonicè promotus, religioseque dum licuit conversatus, suppliciter efflagitavit litteras, Græcorum elementis imprævaricabilibus sanctissimi Nicæni concilii decretis roboratas; nostra pastorali indulgentia sibi largiri, quibus munitus dimitti, et quocunque sibi aptum reperisset locum, posset canonicè recipi, ac ministerium divinitus sibi concessum peragere. Nos igitur hujusmodi petitionem suscipientes, nostræ etiam atque ipsius miseræ condolentes, omnique carentem dolo cognoscentes, migrandi facultatem liberalissime indulgimus, eminentiam vestram, ad quos pervenerit, obnixè exposcentes, ut in sacrosancto vestræ paternitatis gremio eum suscipientes, ministerii sui officium intra vestram diocæsin celebrare sinatis. Ut vero hi nostræ parvitatæ apices verius credantur, Græcorum numerum suis supputationibus inservimus: Patris videlicet primam Π , Filii quoque primam Υ , et sancti Spiritus Λ ; Petri etiam apostolorum principis primam Π , nostri quinetiam nominis primam I , quoniam ignoramus cujus pontificis diocæsin nominatim adire debeat, pro speciali littera nominis episcopi, quæ hoc loco deberet esse secunda, generalis ibidem nominis secundam ponimus, quæ est II , quæ similiter significat octoginta. Istius insuper fratris tertiam Σ , quartam nihilominus urbis nostræ litteram Λ , cum indictione instantis anni XIII subnectentes AMHN . Ideo vero hæc innexa sunt, ne forte beatitudinis vestræ pura quæ est in Christo simplicitas aliquo fraudis obnubiletur accessu: et ut profecto sciatis hunc fratrem neque fuga lapsum, nec alicujus criminis ævo fuscatum, sed instante Nortmannorum feritate nolentem propulsum. Valeat sanctitas vestra superno propitiantæ Christi clementia munita præsidio. Summa numerorum epistolæ DCCCLXIV .

(Indictio XIII et episcopatus Joannis Camaracensis annum designant 865. Summa numerorum ad calcem adjecta, et initio quoque suis litteris expressa, conflatur ex numero communi DCLX et ex proprio hujus formate CCIV , qui conficitur ex litteris Græcis I , II , Σ , Λ , et indictione XIII.)

V.

Lutadi episcopi Vinciensis ad Wenilonem Rothomagensis archiepiscopum, de Wlfado diacono, quem olim sibi traditum ab Ebbone Rhemensi, nunc ipsi concedit.

II Σ Λ Reverentissimo et sanctissimo patri We-

memoriam coram sancto altari habere dignemini, vestraque me commendare Ecclesiæ, quoniam vestram charitatem jam in gremio Ecclesiæ nostræ recepimus, et pro vobis quotidianis precibus Deum exoramus. Cæterum comperiat sanctitas vestra quemdam fratrem nostrum, et filium Ecclesiæ nostræ, nomine Wifadum, subdiaconum me petente traditum mihi per litteras, quas ecclesiastica consuetudo formatas appellat, a venerabili Ebbone quondam Rhemensi archiepiscopo. Et quia impendentibus quibusdam causis, postquam mihi traditus erat, in propria remansit Ecclesia, me suggerente ordinavit eum idem Ebbo in gradu diaconatus. Nunç autem, quia scitis cum propter causas necessarias in partibus vestris morari, sicut mihi commendatus erat, vobis eum committo, vestraque custodiæ et providentiæ delego, et ut ad majores gradus eum provehatis suppliciter exoro. Credimus enim quoniam et sapientia et mores ad hoc eum dignum indicant. Commendamus igitur vestræ beatitudini Ecclesiæque vestræ præfatum fratrem nostrum Wifadum, et de profectu ejus petimus vos lætari in æternum. Ac sicut mos ecclesiasticus est, et inventum ac constitutum a cccxviii, in Nicæna synodo episcopis, formatam epistolam facientes, ut in nomine sanctæ et individue Trinitatis nostrum opus largitionis et dimissionis hujus nostri dilecti fratris roboratum, fructuosius et utilius fieret, in supputatione calculationis assumpsimus prima elementa Græca, Patris, et Filii, et Spiritus sancti, II, X, A, quæ octogenarium et quadringentesimum et primum significant: nostram quoque qui scribimus primam litteram A, vestramque cujus beatitudinis scribimus secundam X, accipientis fratris tertiam A, civitatis nostræ, de qua scribitur, quartam Z, indictione I, canonicum ordinem tenentes, huic nostræ epistolæ affigimus; atque Græcarum litterarum numeros in summam collectos epistolam tepere facimus, id est, LXXX, cccc, I, xxx, cccc, xxx, cc, I, ut per omnia rata et legitima nostræ dimissorie auctoritas procederet. Separatim autem, ut epistolam clauderemus, nonagenarium et nonum numerum Græcis elementis etiam signavimus, et omnino firmavimus. 78.

(Indictio I, et Wenilonis episcopatus congruunt anno Christi 868. Proprius formatæ numerus dclxi, quem efficiunt litteræ A, X, A, Z, et indictio I, numerus communis, non dclx, ut in aliis, sed dxxx, ommissa littera II, quæ prima erat nominis Petri. Summa ergo utriusque numeri mccccli.)

VI.

Æneæ Parisiensis episcopi ad Hincmarum Rhemensem, ut ei Bernonem acolythum in parochia sua retinere et ordinare liceat.

A ternitas acolythum ordinavit. Propterea, quoniam sine vestra licentia eum nolumus in nostra ecclesia diutino tempore immorari, petimus dilectionem vestram, ut de illo nobis litteras canonicas faciatis, quatenus eum in Ecclesia nostra possimus regulariter ordinare.

Hincmarus nomine non merito Rhemorum episcopus, ac plebis Dei famulus dilecto fratri et venerabili episcopo Æneæ salutem.

Canonica atque ecclesiastica sancit auctoritas ut nemo episcoporum alterius Ecclesiæ ordinatum, sine consensu, vel litteris dimissoriis illius episcopi, cujus ordinatus fuerat, in propria parochia retinere aut ordinare præsumat. Hanc denique institutionem sanctorum Patrum plenissime retinentes, rogasti nobis quemdam ecclesiæ nostræ filium, et a nobis nuper acolythum ordinatum, nomine Bernonem, qui causam discendi atque educandi vestris in partibus quondam missus, etc. *Reliqua desunt.*

VII

Hedilonis episcopi Noviomensis ad Didonem Laudunensem pro Arnegiso presbytero, ut in ejus parochiam migrare ipsique subjici liceat.

In nomine Patris II, et Filii X, et Spiritus sancti A, Hedilo Noviomagensium episcopus Didoni inclyto et venerabili coepiscopo æternam in Domino felicitatem.

Comperiat dilectio vestra quod Arnegisus presbyter, frater ac filius noster, petiit ut per meam licentiam, et a me formatam epistolam, secundum auctoritatem canonicam, sicut inter dantem accipientemque fieri oportet, vestræ ditioni subjici valeret. Misimus ergo vobis hanc epistolam canonica institutione formatam, ut cognoscatis justam atque canonicam eum a me accepisse licentiam. Tria siquidem Græca elementa prius inserta octogenarium, et quadringentesimum, et primum continent numerum. Ex nomine quidem Petri apostoli prima littera, id est II, similiter, ut prius, octoginta exprimit. Ex nostræ parvitalis nomine similiter prima littera, id est X, quinto congruit numero: vestræ quoque sanctitatis secunda nominis littera, id est I, proculdubio denarium format numerum. Præfati presbyteri ex ipsius nomine tertia, id est N, numerum ostendit quinquagesimum. Denique ex nostræ civitatis nomine quarta, id est I, decimum, ut supra, exprimit numerum. Sed et vestræ civitatis quinta littera ipsius nominis, id est X, quadringentesimum approbat numerum. Est etiam nunc indictio XI. Addidimus insuper nonagenarium nonum numerum, qui secundum Græca elementa significat AMEN. Summa

Peculare igitur est huic formatæ, quod quintam quoque litteram observat civitatis episcopi ad quem scribit.)

VIII.

Heidilonis ejusdem episcopi Noviomensis ad Rodulfum Laudunensem pro Rotgero diacono, qui in illius parochiam transferri expetierat.

In nomine Patris Π , et Filii Υ , et Spiritus sancti Λ , Heidilo superna ejusdem Patris, et Filii, et Spiritus sancti, favente clementia, Noviomensium humilis episcopus, sancto et venerabili ac charissimo nobis Rodulfo sanctæ Laudunensis Ecclesiæ episcopo, geminam in Christo pacem exoptat et gloriam.

Vestræ intueatur magnitudinis experientia, hunc præsentem clericum nomine Rotgerum, a nobis per singulos ecclesiastici honoris gradus ad onus diaconi fore promotum. Idemque frater ob sui commodam facultatem a nostra saluberrime et juste expetiit mediocritate licentiam ad vos eundi, et in vestra parochia commorandi, ac penitus discedendi. Nos itaque petitioni ejus, quam non subdolam, sed veram, agnovimus, libenter assensum præbuimus, et effectum justum et congruum minime denegavimus. Quocirca totis viribus conquiscentes, celsitudinem vestram humiliter obsecramus ut eum vestra paterna sollicitudo dignanter excipiat, et ut pius et prudens pastor ac pater in gremio vestræ dilectionis accipite. Vita vero et moribus hactenus inter nostros probum laudabilemque sciatis: scientiæ [*f. scientia. HARD.*] denique capax ministerii sibi commissi, quantum autumamus, officium scire dignoscitur. Nos etiam more canonico hanc ei formatam epistolam, secundum decreta Nicæni concilii Græcis characteribus insignitam, vobis deferendam concessimus, per quam ipsum vestræ tuitioni committimus, et a nostra parochia penitus sequestramus. In qua quidem, post Æolica superius elementa in supputatione Patris, et Filii et Spiritus sancti, assumpta, Petri quoque primum elementum Π , ut nos corde fidei sanctæ Trinitatis habentes, confiteamur ore ad salutem, per ejusdem principis apostolorum doctrinam, rationabili ordine subneximus. Et ne aliqua fraus falsitatis in ea locum obtinere prævaleat, nominis nostri qui scribimus primam litteram H , cui scribitur secundam O , vestri tandem qui accipitis tertiam Δ , civitatis nostræ insuper addentes quartam I , cum indictione v . Hujus igitur calculationis summam in unum pariter comprehensam, ita diligentius adnotare studuimus; Π , LXXX; Υ , cccc; Λ , I; Π , LXXX; H , VIII; O , LXX; Δ , IV; I , x. Addidimus præterea

IX.

Ratbodi Treverensis archiepiscopi ad Roibertum episcopum Metensem, pro Gislemaro presbytero, ut ei deinceps in ipsius parochia degere liceat.

In nomine Π Patris, et Υ Filii, et Λ Spiritus sancti, Rathodus sanctæ Treverensis Ecclesiæ ac plebis ipsius humilis famulus, Rotberto reverendo sanctæ Metensis Ecclesiæ antistite, in Christo principe pastorum mansuram cum gaudio prosperitatis ac perpetuitatis, gloriam.

Decreta sanctorum trecentorum decem et octo Patrum Nicææ constitutorum saluberrima servantes, Deo dignam piamque fraternitatem vestram canonice aggredimur, et sub nomine formatæ epistolæ reverenter vestram sanctitatem adimus: vobis videlicet intimando, quia præsentis presbytero nostro, nomine Gislemaro, has dimissorias dedimus litteras, quem in nostra diocesi ecclesiastice educatum, de ordine clericatus ad presbyteratus proximum gradum. Ulis canonicis munitus apicibus, cum nostra licentia ei in vestra parochia sub defensione ac regimine vestræ caræ dilectionis degere liceat: illumque in sinu sanctæ matris ecclesiæ canonice fovendum ac regendum vobis committimus. Hanc ergo epistolam Græcis litteris hinc inde munire decrevimus, et anulo ecclesiæ nostræ bullare censuimus. Christus pastorum princeps, interventu beati Petri, cui specialiter ovile Dominicum commissum est, fraternitatem vestram ad custodiam sui gregis diu nobis conservet incolumem. ΛMHN . Summa horum MCDXXXIX .

Π , Υ , Λ , P , O , Σ , Υ , Θ . AMHN .

Data Treveris Idibus Octobris, anno Dominicæ incarnationis 906, indictione ix.

(Indictio ix Idibus Octobris et episcopatus Ratbodi congruunt anno Christi 905. Summa numerorum quæ sub finem ascripta est, colligitur ex numero communi DCLX et ex proprio DCLXXIX , qui sit ex litteris P , O , Σ , Υ , et indictione ix. Utriusque enim numeri summa, MCDXXXIX .)

X.

Dadonis episcopi Viridunensis ad Ratbodem Treverensem, pro Aduino presbytero, ut ei deinceps in ipsius parochia manere ac cœseri liceat.

Reverentissimo et sanctissimo Rathodo sanctæ Treverensis Ecclesiæ archiepiscopo, Dado Viridunensis Ecclesiæ devotus gregis Christi famulus, in Domino vero summæ felicitatis beatitudinem.

Cum sancta catholica Ecclesia prompta sit sequi documenta evangelica, quæ dicunt: *Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophete recipiet et qui recipit iustum in nomine iusti, etc.*

minem clericum alienum et ignotum recipi ab aliquo episcopo, et inthronizari in sua Ecclesia, nisi habeat a proprio episcopo epistolam, quæ in canonicis nominatur formata. Ideo notum facimus paternitati vestræ, quod præsens frater noster, harum litterarum portitor, nomine Adruinus, non pro sua nequitia expulsus est a nobis, sed postulantis fratribus nostris, eo quod ex familia nostra fuit, dedimus ei libertatem receptam a cornu altaris canonice, et ordinavimus eum ad gradum presbyterii. Cui etiam has dimissorias sive commendatitias litteras fecimus, et eum ad vestram dilectam fraternitatem dirigimus, ut in vestra parochia sub vestro sacro regimine et defensione consistere valeat. Ego, inquam, in nomine Π Patris, et Υ Filii, et Λ Spiritus sancti, et in unitate sanctæ Ecclesiæ, in qua Petro datum est jus ligandi atque solvendi, absolvo Dado humilis episcopus presbyterum Adruinum de civitate Virdunensi, indictione IX, et licentiam do vobis, Ratbode, venerabilis archiepiscope, inthronizandi eum in quacunque ecclesia vultis vestræ parochiæ. Dilectam paternitatem vestram virtutum floribus insignitam, omnipotens Deus conservare dignetur.

AMEN. DCCLXXVIII. Π . Υ . Δ . Π . Δ . Δ . Θ . V . Θ .

Data quinto Idus Maii, anno Dominicæ incarnationis 906, indictione IX.

(Indictio IX mense Maio, et episcopatus Dadonis anno Christi competunt 906. Numerorum autem summa, quæ sub finem exprimitur, et Græcis litteris designatur, fit ex numero communi DCLX, et ex proprio CXVIII, quem reddunt litteræ Δ , Λ , P , Δ , cum indictione IX. Omnium enim una summa est DCCLXXVIII.)

XI.

Π , Υ , Λ , Π , Δ , Λ , Θ , H , M , X . Durandi episcopi Arvernorum ad Radulfum Turonensem, pro subdiacono quodam, quem ejus curæ committit.

Durandus Dei gratia Arvernensis episcopus Rodulfo excellentissimo Turonicensi archiepiscopo, quod in terra felicius vel beatus in celo.

Comperiat dilectio vestra quod hic præsens subdiaconus, quem manu propria consecravimus, misericorditer formatam a nobis expetiit epistolam, et omnem auctoritatem canonicam, sicut inter dan-

tem et accipientem fieri oportet; quatenus hac auctoritate securus, jure vestræ ditioni subijci valeret. Cujus petitionibus annuentes, mittimus nobilitati vestræ hanc epistolam canonica institutione formatam, ut quem sanctitatis vestræ amodo custodiæ rogando committimus, eum libera nostra concessione ad quodcunque officium, seu ad quencunque gradum visum fuerit, promoveatis, et omnem quam erga eum hactenus potestatem nobis licuit, exercere sit vobis licitum. Et ut nullus in vestro animo scrupulus hæsitacionis remaneat, ea signa quæ sancti patres in Nicæno concilio statuere in hujusmodi epistolis scribenda, in primis et ultimis adnotavimus. AMEN.

(Litteræ fronti præfixæ non satis integræ videntur, et subdiaconi nomen non expressum rem obscuram facit. De tempore autem formatæ conjicere licet ex obitu Durandi, quem incidisse constat in annum 1095; sub initium concilii Arvernensis Urbani II. Hactenus ergo formularum exempla undecim quæ proposueramus, auctorum istorum nominibus insignita: quibus addi potest extremo loco et aliud generale, quod inter formulas veteres post Marculfum editas legitur numero 12. Sic autem habet:)

Formula generalis epistolæ formatæ.

In Dei nomine sanctissimo ac reverendissimo fratri Illi episcopo, Ille Illius urbis episcopus, in Domino sempiternam salutem.

Cognoscat fraternitas seu charitas vestra, quia iste præsens presbyter nomine Ille, in parochia et in ecclesia nostra sacris litteris educatus fuit, et ab infantia fuit apud nos, seu prædecessores nostros, bonum habens testimonium, bonamque continentiam et innocentem vitam deducens. Unde placuit illi modo ut ad aliam Ecclesiam se converteret, volens sibi quærere seniore, qui se de rebus temporibus adjuvet, et cui ille secundum ministerium, quod sibi injunctum est, obsequium præbeat. Unde vestram fraternitatem compertam facimus, ut cuicunque placuerit eum suscipere, absque ulla ambiguitate hoc faciat, sciens illum et boni esse testimonii, et a nobis sibi ab Ecclesia, quæ nobis ad regendum concessa est, migrandi licentiam accepisse. Et ut hæ litteræ firmiorem obtineant dignitatem, meliusque eis fides adhibeatur, manu nostra eas subterfirmavimus.

